

גיליון מס' 263 פרשת בא
תשע"ח שנה חמישית

גליון זה יו"ל לזכות
הבחור שלמה יהודה הלוי נ"י
לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות
בן ידידנו הר"ר יואל הלר שליט"א
ברוקלין-בורו פארק

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"ועברתי בארץ מצרים וגו'" (יב, יב)

שאלה: מהו "ועברתי", יש שפירשו כי לא בכל מקום זמן חצות שוה, וזהו "ועברתי" בחצות של מצרים. תשובה: בכל מקום נקבע לפי ירושלים, וזה נוגע להרבה דינים, כגון תיקון חצות, ב"משנה ברורה" (סי' א' סק"ט) כתב ש"זמן חצות הוא תמיד באמצע הלילה ממש בכל מקום", משמע כל אחד לפי מקומו, אבל יעויין ב"שער הציון" (שם סק"ג) שציון לספר ארה"ח, ע"ש.

"וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות" (יב, לה)

שאלה: הרי בצווי ("א, ב') נאמר "כלי כסף וכלי זהב" ולא כתוב "שמלות", ואילו בהבטחת הקב"ה (ג', כ"ב) כן כתוב "שמלות"? תשובה: השמלות גם בכלל הכסף והזהב שבהן, שהיה בהם כסף וזהב. ומה שפירט זה בנפרד אף שזה נכלל בכסף וזהב - רש"י כתב כאן: "ושמלות - אף הן היו חשובות להם מן הכסף ומן הזהב והמאוחר בפסוק חשוב", לכן פירט זה בנפרד. (אמרתי לרבינו שליט"א כי ראיתי בשם מהר"ל דיסקין שהעיר מנא ליה לרש"י שמה שמאוחר יותר חשוב, אכן להל"ל מתיישב היטב, כי אל"כ אין צורך לכתבו כלל).

שאלה: חכם אחד אמר עוד על פי דברי הגר"ה שתמה איך אמר הפסוק "וישאלו איש מעם רעהו", הרי רעהו ולא עכו"ם? ותירץ כי הכוונה שישאלו כל אחד מחבירו, ובזכות זה ישאלום המצרים, ולכן כששואל כל אחד מחבירו לא נאמר "שמלות", דאפשר לא היה להם להשאיל, אבל ממצרים אמר משה כמו שנאמר לו בהבטחה בפרשת שמות.

תשובה: בראשונים כתבו שרק כאשר "רעהו" מיותר דרשינו ולא עכו"ם, ואפשר שגם כאן הוא מיותר. אמר רבינו שליט"א נשאלתי הרי כתוב "שלא שינו כסותם", ומה להם ולשמלות? וכי תימא שיכלו למכרם - הרי כתוב "ושמתם על בניכם ועל בנותיכם" (לעיל ג', כ"ב).

ואמרתי לרבינו ששמעתי בשם החת"ס שאמר כתוב "ושמתם" ולא "והלבתם", ורק כיסו אותם בזה, ואמר שאפשר הוא.

(דרך שיחה)

עלי שי"ח

"לקבל צדקה מיהודי שאינו שומר תורה ומצוות"

שאלה מרתקת ומעשית ביותר עלתה על שולחנו של רבינו השבוע.

היה זה בעקבות שאלה של אברך מערי הפריפריה, הוא שלח לשאול את רבינו כדלהלן: אני, אברך עם משפחה ברוכת י"דים כ"י, וכעת אני עומד לפני נישואי בתי. וההוצאות גדולות מאוד, ואחד מקרובי משפחתי רוצה לשלוח לנו סכום הגון כדי לעזור לנו.

השאלה: אותו קרוב אינו שומר תורה ומצוות כלל, והוא מתנהג כגוי לכל דבר ה' ירחם, אלא שיש לו אהבה גדולה אלינו ולכן רוצה לעזור, האם מותר לקחת כסף ממנו או שלא. יצוין שאם נסרב אין בזה פגיעה בה וכה"ג.

עד כאן השאלה.

רבינו השיב על אתר במושכל ראשון, כי מסתבר לדמות דין זה להרמב"ם (פ"ה ממתנ"ע ה"ט) שאסור ליטול צדקה מגוי בפרהסיא ורק אם זה פיקוח נפש מותר, ואדם כזה הוא מתנהג כמו גוי ולכן יש לאסור לו לקחת.

ואחרי כמה רגעים הרהר שוב רבינו ואמר, כי מכיון שסוף סוף הוא יהודי, כדאי לקחת ממנו כדי שהמצוה הזו תגרוור אותו לקיים עוד מצוות ואולי והלואאי ועל ידי זה יחזור למוטב.

ואגב שהזכיר רבינו לקבל עזרה מגוי, סיפר רבינו שזוכר מצעירותו, דכאשר תושבי בני ברק היה עיקר פרנסתם מחליבת הפרות, היו סומכים לעצמם להקל לחלוב בשבת עם קולות שונות, והחזו"א מאד לא היה ניהא ל"י בזה, ורצה החזו"א שיהלבו ע"י נכרי, אך לא רצו להשתמש עם השכנים הערבים, ובאותו זמן היה בירושלים אבי סיניא מלך הבש (אתיפיה) - שברח מפני האיטליינים שרדפוהו, והאנגלים ששלטו באותה תקופה בארץ ישראל תמכו בו שהיה בן בריתם, ובא לירושלים עם שלש עשרה ארגזי זהב, וכמה גנרלים שלו.

ונסע רבי שמר"ץ גריינמן זצ"ל אליהם לירושלים, וביקשם לבוא לבני ברק לחלוב את הפרות, והסכימו לבוא בשכר בקבוק בירה, כי אמרו שלא חסר להם כלום, היות והם סומכים על שולחן המלך, רק היות שהמלך נותן להם שלש בקבוקי בירה ליום, והם רוצים ארבע בקבוקים.. בשכר זה באו כל שבת מירושלים, וחלבו את הפרות, וקבלו בקבוק בירה, ובכך נשמרה חומת השבת בב"ב.

בברכת עט 1886 ז' חמ"א 1867

נודב ע"י ידידנו החשוב הרה"ג ר' שמואל דוד הכהן פרידמן שליט"א בעמ"ס שדה צופים ועוד ספרים

לעילוי נשמת אביו הר"ר יום טוב ליפא הכהן זצ"ל

מחוסט ובודאפעסט שהי' סופר סת"ם מומחה מפורסם יותר מיובל שנים נלב"ע ג' שבט תש"ם

בן הגאון הצדיק המפורסם בקי בש"ס ופוסקים כש"ת

מוהר"ר שמואל דוד הכהן זצ"ל ראב"ד דק"ק חוסט יצ"ו מח"ס שו"ת שרגא בטהרה וש"ס

תנצב"ה

על הדף

בעל בחירה

ע"ז ה' א' ת"ר מי יתן והיה לבבם זה להם אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם היה להם לומר תן אתה וכו' אף משה רבנו לא רמזה להן לישראל אלא לאחר ארבעים שנה שנא' ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וכתוב ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ופי' התוס' דקרו להו כפויי טובה שלא היו רוצים לומר לו אתה תן לנו שלא היו רוצים להחזיק לו טובה בכך ואף משה לא הבין זה עד מ' שנה ע"ש. ולכא' תמוה מאד לומר כן על ישראל וכ"ש על מ"ר שלא הבין כן, ונראה דדעת ישראל הי' שאין רצון הקב"ה בכך שאם זה בא ע"י הקב"ה אין כאן בחירה ולא נקבל שכר ע"ז ולכן לא רצו לומר וזה הכונה שלא רצו להחזיק לו טובה שאם יבא על ידו אין כאן שכר כלל ואף מ"ר סבר כך ורק אחר מ' שנה הבין שכיון שבא ע"י בקשת בעל בחירה אין כאן חסרון בבחירה ונחשב מעשיו וזה הכוונה שהיה להן לומר תן אתה וכמ"ש החזו"א סוף או"ח דאע"ג דבדברים שתלוי בבחירה אין הקב"ה מתערב כדי שיהא שכר על הבחירה מ"מ אם האדם מבקש ע"ז זה נקרא מעשה אדם והקב"ה נותן, והנה אי' באיכ"ר (פ"ה סכ"א) אמרה כנס"י לפני הקב"ה השיבנו א"ל שלכם הוא שנא' שובו אלי ואשובה אליכם והיינו שנחלקו מי צריך להתחיל והקב"ה אמר שהן צריכין להתחיל והיינו דאל"כ אין כאן בחירה כמ"ש הרמב"ם פ"ה מתשובה ה"ד וזה רצון הקב"ה שהאדם יבחר בעצמו מבלי שום הכרח דאל"ה אין בחירה אך יש לתמוה א"כ איך אמר ירמי' השיבנו ה' אליך ונשובה שמקדים השיבנו ו"ל דסבר דכיון שאמר השיבנו זה כבר נקרא שהקדים ובאמת הקב"ה הסכים לדבריו כמבו' בסוגיין דה"ל למימר תן אתה דכיון שמבקשין ה"ל בא על ידיהן וכמו שביאר החזו"א כנ"ל.

(טעמא דקרא פ' כי תבא ד"ה ולא נתן ובאיכה ד"ה השיבנו)

"והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עינך"

(מרשימותיו של הגאון הגדול ר' אלי' מן שליט"א)

"והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עינך"

פלוני שאל אודות שכינו, ובין הדברים אמר לרבנו כי לשכנו המסכן יש בן אחד נורמלי אך לא מניח תפילין, ובן אחד לא נורמלי בכלל.

רבנו הגיב: להיפך, בן אחד לא נורמלי כי לא מניח תפילין ובן אחד נורמלי כי שוטה פטור מן המצוות.

מפי השמועה, כי הגר"ש קוסובסקי זצ"ל שאל את החזון איש האם עדיף תפילין במנחה בבית, או בצבור בלא תפילין, השיב החזון איש תפילין עדיף. מהו בתפילין דרבנו תם?

ברשימות שלי מהנהגות החזון איש כתבתי נכון להתפלל ביחידות בתפילין, מבציבור בלא תפילין, אף במנחה. ע"כ. ונראה שזה דוקא אם הוא רגיל בתפילין במנחה שאז עדיף תפילין מצבור, אך אם מניח רק לפעמים, צבור עדיף. במה דברים אמורים בשל רש"י אבל ר"ת אף אם מניח בקביעות, צבור עדיף דהעיקר כרש"י (ע"י מ"ב סי' ל"ד סק"ד). הוסיף רבנו: ראיתי לפעמים את החזון איש לומד עם תפילין, אבל סגר את הדלת לגמרי שלא יראו.

סיפר לי הג"ר חנוך ברמן בהגר"ש ששמע מדודתו הרבנית ברזם ששמע מאמה ע"ה כי פעם אחת השכנה של מרן שאלה אותה כי רואה דבר משונה, שכל יום ולפעמים יותר מפעם אחת ביום, החזון איש מוריד תריסים, וכי איזו עבודה עושה בשעה זו האם לומד קבלה או איזו עבודת ה' אחרת. היא שאלה את אחיה החזון איש ואמר לה שפשוט כאשר אוכל סוגר תריסיו כדי שלא יראו.

זה גמרא ומובא בשולחן ערוך שלא יאכל בפני רבים. והיה פעמים נוספות (כנ"ל) שהיה סוגר כי לפעמים היה לובש תפילין ולומד ולא רצה שיידעו ואם בא מישהו היה חולץ קודם את התפילין.

(רשימות מתוך הספר העומד לראות אור
'כל משאלותיך')

היום יום ב', בחור נפל לו תפילין של יד, האם יצום באותו יום דווקא, הרי לא קיבל עליו? לא צריך קבלה, משמא עשו עליו תענית (ע"י שו"ת מהר"י ברונא סי' קכ"ז) אם הוא לא צם באותו יום כי לא ידע, שיש עליו להתענות האם יצום למחרת, או עדיף יום ה' ואנו בשובב"ם? יצום למחרת ולא ידחה. האם לגבי מחר צריך קבלת תענית? כן.

האם נאמר שלגבי בחור ישיבה הצום הוי ביטול תורה ולא יצום. אם יכול לצום יצום, ויידע להיזהר פעם אחרת. וע"י מ"ב סי' תקע"א סק"ד.

ראש ישיבה נוהג שלא לדבר בתפילין דברי חול, מה יעשה כאשר באים לדבר עימו הבחורים לא בדברי תורה, אלא האם לנסוע הביתה וכדומה? ת: זה דבר מצוה, ודאי שידבר.

רבנו בכה כאשר סיימתי לספר את המובא להלן.

אמש נפטר הישיש הצדיק רבי בנימין גרודקא זצ"ל. ואני מקונן עליו כך. הרי מצות תפילין ביד ובראש ואני הכרתי יהודי שהניח כל יום התפילין ברגל, וזהו רבי בנימין הנ"ל בזמן השואה, הוא רצה לשמור את התפילין שלא יטלום ממנו, מה עשה, קשרם כל היום על רגליו, שעל ידי כך ישמרו, וביום בבוקר לפני העבודה הורידם מרגליו ומיהר להניח בידו וראשו שלא יתפסוהו, וכך לא עבר יום שלא הניח תפילין. והוא הראה לי תפילין אלו הנמצאות איתו עד היום.

הבנים שיחיו רצו לקבור תפילין אלו בקברו, כי בלא"ה הם צריכים גניזה, ושזה יהיה גניזתן.

זה בזיון לקבור את התפילין בקבר.

הרי בקבר הצורה היא שמניחים את המת ואח"כ עליו בלטות ואח"כ מכסים בחול עד למעלה, אם יניחו את התפילין מעל הבלטות ולא למטה, מהו? זה קבר, וגם באופן כזה הוי בזיון.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק